Бүгү чүрттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 176 (11974) | 1982 чылдың июль 29, четверг | 1925 чылда үндезилеттингеп | Өртээ 3 көп.

ЭСТАФЕТА ИДЕГЕЛДИГ ХОЛДАРДА

ЦЕЛИНОГРАД, июль 27. (СЭТА-ның корр.). Казахстанның күр черинің төвү бо хүннерде кайгамчык аныяк-саап. Ында школачыларның күш-ажылчы каттыжыышкынарының төлээлекчилериниң Бүгү-эвилел слёду өгелээн.

Күр-чержилериниң ордузунга эвилелдешкен бүгү республикалардан келген уруглар чыыпган. Слёттү ВЛКСМ ТК-ның бирги секретары Б. Н. Пастухов ажыткан. Леонид Ильич Брежневтиң аныяктарны чалгыналдырып, чаа-чаа ажыл-херектерже кыйгырып турар байыр чедириишкини слёттуң киржикчилерине улуг сорук киришкинни болдурганын чүве чугаалааннар демделгээн.

Школачыларның күш-ажылчы каттыжыышкынары амгы үеде он ажыг миллион өреникчилерни хаара тудуп турар. Олар тараанды, ногааларны болгаш кат-чимисти өстүрүп, мал ажаап, куш фабрикаларында, мал чеми белеткелиндё ажылдап турардар. Өрениячилер пехтери миллион-миллион рубльдин продукциязын бүдүрүп үндүрүп турар. Үстүкү класстарның хөй өреникчилери чоннуң хандырылга шугумунда үлүг киирип турар.

Слёттүң эртер черин Казахстан кылдыр шилип алганы аная эвес. Калбак-делгем хову-шөлдерниң баштайгы изекчилери төлептиг салгалдыр. Бо черлерниң эзэлдилери боттары кур чергиг: ол дээрге оларның чайгы үеде ажылдап турары шөлдер, ферма, завод, тудуг-дур. Өреникчилерниң бүдүрүлге бригадаларында Казахстанның ийи чүс мун хире школачылары ажылдап турар.

Чүгле чаңгыс Целиноград область сеелгү ийи чылда школаларның беш муң ажыг доозукчулары совхозтарда болган колхозтарда ажылдап арткан. Черге ынак болурунга оларны кижизидерине сураглыг тараажылар М. Довжик, Н. Малгаждаров, В. Дитюк, К. Донецбаева болгаш өскедер-биле-даа ужуражымышкыннар улуг салдарны чедирген.

АЖААЛДАДА – МАСТЕРЛЕР

ДОНДА-РОСТОВ. (СЭТА-ның корр.). Агаар-бойдустуң таарымча чок болганындан озалдаан үени эгидин алырыбиле Донның механизаторлары ажаалданың дуң-хүн чок графигинче кирген. Кожар болган горох ажаар кестиричилерни, комбайнарны, чемиш-тидилгелер чаштырыкчыларын, андазыныыг «Кировчуларны» «Гигант» совхозтуң тараа шөлдеринче мөөңү-биле үндүрген. Тергиин эки дүжүт өстүртүнген. Күзүн чашкан кызыл-тас гектар бүрүзүндеп 50 центнер чедир дүжүттү берип турар. Күскү чаштырган шөлдерге катап тараан көктараа база эки үнген. Ажаалда комплекизиниң бүгү кезектери организастыг, үодаргай ажылдап турар. Комбайнарның чамдыызында савацны дораан хээндектээр дериглерни кылган, хээндектээн савацны фермаларже дорт түдүрүп чорудуп турар.

ХАЙЫРАКАНЧЫЛАР МУРНУНДА

Бот-боттарының аразында социалистиг чарыштыг «Искра» биле СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтарның ажыл-ишчилери 1982 чылдың бирги чартыының түңнелдерин үндүргеш, тус-тус ажыл-агыйларга болуп эрткен бүдүрүлге хуралдарында ол дугайын чугаалашкан.

Кайы-даа ажыл-агыйның ажыл-ишчилери СЭКП-ниң XXVI съездизиниң болгаш СЭКП ТК-ның май (1982 ч.) Пленумунуң шиитпирлерин, Аъш-чем программазын амыдыралга боттандырар дээш чылдың баштайгы чартыында күженишкинниг ажылдаан.

Чарышка ниитиниң малының баш санын өстүрер, 1982 чылдың бирги чартыында мал продуктуларын бүдүрерин болгаш күрүнеге садарын көвүдедир талазы-биле СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхоз бедик көргүзүглүг болуп, тиилекчи деп санаткан. Ынчангаш хайыраканчылар районнуң ажыл-агыйларындап «Чыраа-Бажы» совхозка мурнадып, социалистиг чарыштың ийиги черин эзэлээн.

Комсомолчу - аныяктарның Дөргүн сүт-бараан фермазы эрткен чылын «Искра» совхозтуң Арыг-Бажы сүт-бараан фермазының комсомолчу-аныяктар колективинге сүттү бүдүрериниң болгаш садарының база шынарын экижидериниң көргүзүглериниң талазы-биле аштырган болза, а бо чылдың бирги чартыында ол көргүзүглерге мурнап, планныг онаалдазын 101,2 хуу күүсеткен. Ферманың инек бүрүзүнден саап алган сүдү 1021 кг болган. А искражылар бир инектен 601 кг сүттү сагган.

Күрүнеге эът, дүк болгаш сүт садарының чартык чыл планын аразында чарыштыг ийи ажыл-агый чедиишкинниг күүсеткен. А СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтуң ажыл-ишчилери күрүнеге дүк садарының чыл планын хуусаа бетинде 105,9 хуу күүсеткен. Ук ажыл-агый 100 хой, өшкүге онааштыр 81 анай, хураганы алган болза, а искражылар 100 хой, өшкүге онааштыр 92 анай, хураганы доруктурган. Мал бажың камгалап алыр талазы-биле хайыраканчыларны ашкан.

1981-82 чылдың кыштаглаашкыныңче кайы-даа ажыл-агыйның малчыннары эки белеткелдиг киргеш, кодан чоогунун одар-белчиирин шын ажыглап, кадарган малының ажаалда-тежээлдезин экижидип тургаш, ооң баш санын камгалаар, продукт бүдүрер талазы-биле багай эвес көргүзүглерни чедип алгылаан. Чижээ, комсомолчу Валерий Ховалыг 100 хойдан-на 120 хураган, Кошкар-оол Күжүгет—105 («Искра» совхозтуң Чодар хойжу бригадазы) хураганны доруктурган.

Ам ол ажыл-агыйларның ажыл-ишчилериниң аразында ССРЭ-ниң тургустунганындан бээр 60 чыл ооң төлептиг күш-ажылчы белектер-биле уткуур дээш социалистиг чарыш калбаргап.

А. МОНГУШ.
Чөөн-Хемчик район.

СЭКП-НИҢ XXVI СЪЕЗДИЗИНИҢ ШИИТПИРЛЕРИН – АМЫДЫРАЛГА!

КӨДЭЭ ПАРТИЯ ОРГАНИЗАЦИЯЗЫ

СЭКП ТК-ның май (1982 чыл) Пленумунуң шиитпирлеринде, Аъш-чем программазында айыттынган нарын болгаш харыысалгалыг сорулгаларны боттандырары көдээ партия организацияларының ажыл-чорудулгазынга улуг үлүг-хуу онаажыр. Партия Төп Комитединиң ол Пленумунга эш Л. И. Брежнев мынча дээн: «Колхозтарның болгаш совхозтарның партия эге организацияларының дугайында онзалап чугаалаксай-дыр мен. Коллективтерге мораль-психологтуг байдал, организакчы чоруктуң болгаш сагылга-чурумнуң деңнели, күш-ажылчы беримче, черле ынчаш эчис түңнелдер оларның ажыл-чорудулгазындан шиитпирлии-биле хамаарыжыр. Партия организациялары боттарының сагыш салыышкыннарын кол үүлдерже мөөңнээри чугула. Эң кол үүл— кижилер-биле ажыл».

Амгы үеде бистиң республиканың совхозтарында база өске-даа көдээ ажыл-агый бүдүрүлгелеринде ниитизи-биле 67 парткомнар болгаш партбюролар, оон аңгыда шуут-ла материалдыг чаагай кежиити бүдүрүп турар черлерде 265 бригада парторганизациялары болгаш 249 партбөлүктер ажылдап турар. Оларның хөй нуруузу күш-ажылчы коллективтерниң дайынчы авангарды болуп, чон ортузунга организакчы болгаш идеологтуг, политикижизидилгелиг ажылды СЭКП-ниң XXVI съездизиниң негелделеринге дүүштүр тургузар талазы-биле хөй талалыг ажылды чорудуп турар.

Хөй-хөй партия организациялары көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинге партийжи удуртулганы күштелдирерин, коммунистерни шиитпирлиг участоктарга быжыглаарын, кана-даа оларның авангардчы ролюн бедидерин чедип алган. Оларга «Барлык», «Тиилелге», «Хемчик», «Революцияның чалбыыжы» совхозтарда парткомнарны, «Большевик» совхозтуң Арыг-Бажында бригада парторганизациязын, «Бай-Тал» совхозтуң Даштыг-Тейде хойжу бригадазында партбөлүктү болгаш өске-даа хөй-хөй партия организацияларын хамаарыштырып болур.

Мурнунда «Тиилелге» совхоз хожудап турар ажыл-агыйларның бирээзинге санадып келген. Сөөлгү чылдарда ында парткомнуң болгаш бригада парторганизацияларының кижилер-биле ажылды күштелдирип, хамыктың мурнунда даандырган ажыл-херек дээш коммунистерниң харыысалгазын бедидип, оларны совхоз бүдүрүлгезиниң шиитпирлиг участоктарынга быжыглаанындан бо ажыл-агый бурунгаар базымны кылып, мал ажылының продуктуларын, күрүнеге садар планнарын күүседип, мурнаачыларның одуруунда киргеп.

Бо совхозта чүс чээрби ажыг коммунистиң 80 хире хуузу шуут-ла материалдыг чаагай кежиити бүдүрер черлерде ажылдап турар. Олар аңгы-аңгы адырларга авангардчы ролюн көргүзүп келген. Бо чылдың бирги чартыында коммунист саанчылар шуптузу план даалгазын күүседкен. Хойжу бригадада коммунистерде база-ла ындыг болгаш оларның аразында мал бажы хоратнан чаңгыс-даа кижи чок. Мал ажылын хөңгүдеринге чаа үүлдерни кылган: сүт комплекизин тургускан, мал семиртир шөлдүң тудуун удавас доозар деп турар. Бо-даа база өске-даа чугула ажылдарны база-ла коммунистер удуртуп, организастап турар. Үстүнде дег чижектерни хөйү-биле көргүзүп болур.

Ынчалзажок бистиң чамдык совхозтарда партия организацияларының дайынчы арга-шинээзи кошкан, кижилер-биле ажылы үениң негелдезинге чедир тургустунмаанының фактылары база бар. СЭКП-ниң XXVI съездизинниң шиитпирлеринге дүүштүр коммунистерниң авангардчы ролюн бедидер талазы-биле СЭКП Каа-Хем райкомунуң ажылының дугайында айтырыгны чоокта чаа СЭКП обкомунуң бюрозунга чугаалашкаш, районда бо талазы-биле чамдык ажылдар чоруттунуп турза-даа, улуг четпестер барын демделээн.

Ылаңгыя бо районнуң совхозтарында партия организациялары, коммунистер көдээ ажыл-агыйны хөңгүдериниң үндезин айтырыгларын шиитпирлээринче кичээнгейни четпес угландырып келген. Совхозтарда парторганизацияларның коммунистериниң саны эвээш болуп артпышаан. Малчыннарның, механизаторларның аразында партийжи өзек кошкан. «Улуг Октябрь», «Енисей», «Ленинчи орук», «Бурунгаар» совхозтарның парторганизациялары сөөлгү ийи чылда чаңгыс-даа хойжуну партияга хүлээп албаан. Сүт-бараан фермаларының хөй нуруузунда партбөлүктер тургустунмаан, парторганизаторлар шилип алдынмаан. Айыттынган четпестерни дүрген чайладырының хемчеглерин алырын айыткан доктаалды СЭКП обкомунуң бюрозу хүлээп алган.

Үстүнде айыткнаны дег чамдык четпестер Бии-Хемниң болгаш өске-даа районнарның парторганизацияларында бар. Ылаңгыя «Шивилиг», «Ак-Чыраа» совхозтарның партия организацияларында коммунистерниң саны кончуг эвээш болгаш шоолуг өспейн келген.

Ооң-биле чергелештир чамдык совхозтарның парторганизациялары ажыл-агыйга кайы-даа хире улуг четпестер болуп туроза, ону чогуур өйүнде эскербес, шиитпирлиг хемчеглер албас таварылгалар база бар. Чижээ, төтчеглеп, самчыгдаттынган шагда-ла чок «өлүг сунезиннерни» дириг мал кылдыр отчётка киирер, чамдык кижилерниң харыысалга чогундан хөй мал өлүп хораап чоруктар Тес-Хемниң совхозтарынга мурнунда-ла турган, ол ам-даа үргүлчүлевишаан, бо чылын «Тес-Хем» совхозта болган ындыг фактыны улусчу контролёрлар хыналда кылгаш илереткен, бүрүүлүг кижилерге шыңгыы хемчеглерни көргүскен болгай. Бир эвес администрацияның ажыл-чорудулгазын контрольдаар талазы-биле эргени көдээ парторганизациялар долузу-биле ажыглап аңаа холбашкан комиссияларны идепкейлиг ажылдадыр болза, ындыг шыңгыы четпестерни чогуур өйүнде чайлавып болур турган.

СЭКП Төп Комитединиң май Пленуму нарын болгаш харыысалгалыг сорулгаларны салган, ону чедиишкинниг боттандырарынга холбаштыр көдээ парторганизацияларының ролю болгаш харыысалгазы кажангызындан артык улгадыл. Олар ол Пленумнуң шиитпирлерин, Аъш-чем программазын боттандырарынче коммунистерниң, бүгү ажылчы чоннарның күжүн мобилизаставышаан, оларның ортузунга организакчы болгаш политиктиг ажылдың деннелин үениң негелдезинге дүүштүр тургузар хүлээлгелиглер.

Оон-биле холбаштыр СЭКП райкомнары чамдык совхозтарның болгаш бригада партоогранизацияларының база партбөлүктериниң дайынчы арга-шинээзин улам ыңай бедидип, оларның ажылының арга-методун болгаш стилин СЭКП-ниң XXVI съездизиниң айтыышкынныарынга дүүштүр сайзыландайгжылар дээш бүгү талалыг хемчеглерни алыры эргежок чугула.

ТОДАРГАЙ ХЕМЧЕГЛЕР

Улуг-Хем район чартык чылда күрүнеге эът садар планын—113,8 хуу, дүктү—125,3 хуу күүсеткен. «Ак-Туруг», «Ждапов» аттыг совхозтар сүттү бүдүрериниң болгаш күрүнеге садарының талазы-биле эки ажылдаан.

«УТКА 25 чылы» совхозтуң Иштии-Хемде хойжу, «Күш-ажылдың хостуу» совхозтуң Эйлиг-Хемде өшкү бригадалары чартык чылда багай эвес көргүзүглерлиг болган. Өшкү малдың кадарчыларындан «Күш-ажылдың хостуу» совхозта Валерий Чымбыл-оол чүс өшкүге онааштыр 136, «Найырал» совхозта Шагдыр Мичит-оол —135 анайны бүрүн камгалап алган, чарыштың тиилекчилери болгулаан.

Беш чылдың ийиги чылының бирги чартыында күрүнеге садар ээдиниң планын —119,4 хуу, сүттү ийи катап ажыр, дүктү 132 хуу күүседирини чедип алган «Ак-Туруг» совхоз, хойнуң чаш төлүн камгалап алырының планын —108 хуу күүсеткен Иштии-Хем бригадазы чарышка тиилекчи болган. Олар СЭКП райкомунуң, район Советиниң күүсекчи комитединиң, көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының профэвилел райкомунуң болгаш ВЛКСМ райкомунуң шилчиир Кызыл туктарын чаалап алган.

Совхозтарның сүт-бараан фермаларындан Чаш-Тал болгаш Оймак фермалары сүт саалдазының, Торгалыгның ийи дутаар болгаш Арыг-Бажы фермалары бир инекке онааштыр сүт саарының планнарын күүсеткен. Кара-Тал, Арыскан, Чаа Чаа-Хөл фермаларының коллективтери боттарының бар аргаларынга четпес ажылдаан. Сүт талазы-биле «УТКА 25 чылы», «Найырал» совхозтар улуг өрелиг болуп арткылаан.

Мал ажылының продуктуларын бүдүрерин болгаш садарын көвүдедир, политика-кижизидилгелиг ажылды сандырангайжыдар, социалистиг чарышты организастаарын экижидер, илереттирген четпестерни чайладыр талазы-биле тодаргай хемчеглерни совхозларның удуртукчулары, специалистери ап эгелээн.

Л. АРАКЧАА.

ПЛАНДАН АЖЫР

Барыын-Хемчик районнуң совхозтары мал ажылының продуктуларын күрүнеге садар талазы-биле чартык чыл планнарын багай эвес күүсеткен. Район күрүнеге эът садарының планын 114,9, сүттүүн— 117,4 хуу боттандырган.

Эът садарының планын «Доң-Терезин» совхоз эрткен чылдың ол үезинде турганынга деңнээргe, орапчок ажыр күүсеткен. Азы 49,9 тонна хөй эът саттынган. Бо ажыл-агый сүт садар планын база бүдүн чартык катап ажыр күүсеткен.

Районнуң сүт планынга улуг үлүүн киирип турар «Барлык», «Хемчик», «Шелээр» совхозтар чартык чыл даалгаларын элээн ажыр күүсетсе-даа, эрткен чылдың ынчангы деңнелиниң шоолуг-ла көвүдетпээн.

Район 67,2 тонна дүктү күрүнеге саткаш, чартык чыл планын 12 хуу ажыр боттаандырган.

Көдээ болгаш суур Советтерин дамчыштыр чондан база эвээш эвес дүк күрүнеге дужаттынган.

ТӨЛЕПТИГ ҮЛҮГ

Бүгү-эвилелдиң комсомолчу шалыпчы тудуу — Чаа-Шагаан-Арыгның ат-сураа чаа-ла алгып турда, Алексей Хертек Ээрбек суурда ада-иезинин ажылынга дузалажып турган. Солунналардан, радиодан ол чаз шалыпчы тудугнуң дугайын сонуургап, ынаар чоруксаап, сеткилин ала пайгаар амыраашайн барган. Ынчангаш алдезиниле сүмелешкеш, Чаа Шагаан-Арыгже чорупкан.

Комсомолчу оолду КМК-20-ниң коллективи эптиг-эвилеп уткуп-хүлээп алган. Баштайгы үезинде ниити чурттагга бажыңынга боду ышкаш оолдар-биле чүргеп, район котельнаязынга дашчылар бригадазынга өреникчилей берген. Амыдыралынга болгаш ажылыжинге бергедээшкиннер база тургулаан. Ынчалза-даа кара чажындан ажылга чаңчыгып, дадыккан оол бергелерни белеңи-биле ажып эрткен.

Тулуг мастери В. Денисенко биче сеткилдиг, түвеге өреникчел Алексейни дораан эскерип, дашчының түскай мергежилин шингээдип алырынга боттуг дузалы, деткимчени чедирген. Ол чангыс чыл иштинде дашчының үшкү разрадын дужаап, шалыпчылларның одуруунга кирген.

Шалыпчы тудуг аныяк эрниң хууда амыдыралынга улуг эргидиин база кылган. Ол бодунуң кежиин тып, аныяк кыс Таня-биле өг-бүле тудуп, чурттай берген. «Шагонартажстрой» трестиң удуртулгазы аныяк өг-бүлени чаагайжыттынган чуртталга бажыңы-биле база хандырган.

Чылдан чылче Алексей Хертектиң арга-мергежили улгадып, калы ажылдап турар эш-өөрүнүң хүндүткелин чаалаан, Шагаан-Арыг хөорай Советинин депутадынга сонгуткан. Оон ажылдап турар бригадазы 1982 чылдың бирги чартыының планыг даалгазын июнь 20-де күүседипкен. Аныяк дашчы тыва дашчыларның мурнундан Ленинградка тудугжулар конкурузунга киржир аас-кежиктиг болган.

Бо хүннерде Алексей Хертек Чаа Шагаан-Арыгда ортумак школаның тудуунда ажылдап турар. Ол хүн нормазын доктаамал 130—150 хуу күүседип, ук школаны август 25-те ажыглалга киирер дээш кызымак туржуп турар.

К. ТУЛУШ.

Ийиги класстың трактористи Кызыл-оол Ховалыг Чөөн-Хемчик районда «Искра» совхозтуң хоочун механизаторларының бирээзин. Ол ында чээрби ажыг чыл иштинде доктаамал ажылдап, механизатор ажылынга эвээш эвес аныяктарны өөредип, оларны техникага ынак болурунга кижизиткен.

Амгы хүннерде совхозтуң девискээринде өскен кезилдези түлүктээн. Бо оныза чугула ажылга К. Ховалыг хынамчалыг белеткенин алганындан оон башкарганы, өскен пресстээр агрегаттыг «Беларузу» бичии-даа үрелиишкин чок ажылдап турар.

ЧУРУКТА: механизатор К. Ховалыг.

В. КАРА-САЛДЫҢ фотозу.

А Ж Ы Л ХҮННЕРИ

УЖУДУУШКУН БАШКАРАР ТӨП. (СЭТА). Анатолий Березовой болгаш Валентин Лебедев июль 27-ге чедир орбитада «Салют-7» станцияда 75 хонук иштинде ажылдаанар.

Эрткен хүннерде ужудуушкунуң программазын ёзугаар астрофизиктиг болгаш биологтуг шенелделерни кылган, черинң кырын болгаш Делиссей океанының девискээрлерин хайгаарап көрүп, чурукка тырттырган, чамдык приборларны болгаш эртем аппаратураларын ажылдаткан.

Биологтуг шинчилелдер программазын ёзугаар «Биограветат» дээр херексел-биле кылымал базымшкын күжүбиле чарын тургузулгыг үнүштерниң өзерин шинчилээриниң дөрт хонукта кылыр дээн дуржулгазы үргүлчүлээн.

Космонавтылар Чехословакияга белеткеп, кылган электрониуг фотометрни хынап корген, Оон-биле черинң атмосферазынга хенаг метеориттериң тургузары доозупшуг каттарны шинчилээн.

Анатолий Березовойнуң болгаш Валентин Лебедевтиң кадыынның байдалы эки.

ЧЕПСЕГЛЕНИИШКИННИҢ ДҮЖҮРЕР БОЛГАШ ТАЙБЫҢ ДЭЭШ

СМОЛЕНСК. Делегейдеги баштайгы космонавт Ю. Гагариниң болгаш Ада-чурттуң Улуг дайынының маадыры, Тиилелгениң тугун аштырган рейхстагты кырында бир дугаарында барып аскан М. Егоровтуң төрүттүнген чери —Смоленск «82 чылдың тайбың» марыжының киржикчилерин хүндүткеп утказаан.

Маршгың киржикчилери — Данияның, Норвегияның, Швецияның болгаш Финляндияның хамаатылары, тайбыңның совет талалакчылары —фашизмге удур демиселге амы-тыным берген үш муң совет патриоттарны орнукштукан. Өлүм чок чорук төвээнин баарында идыктыг отче угландыр чаңгыс аай колонна-биле чорупкан. Аңаа хөй муң кижилиг митинг болган.

—Ядролуг чепсекти эндере будуреринге удур, тайбың болган чавырылдырыла дээш демиселиишаан, октарайның тайбың дээриниң адаанга чурттаар болган ажылдаар деп миллион-миллион кижилериниң тура-соруун көргүзүп турар-дыр силер деп, улус депутаттарының Смоленск хоорай Советиниң күүскомунуң даргазы А. Емельянов медеглээн. Тайбыңга ынак күштериниң шимчээшкини амгы үениң күчүлүг фактору апарганын ол демделгээн.

Кижиниң эң-не бирги эргезин —амыдыран-чурттаар эргезин хандырып бээр чүткүлге Смоленскиниң чурттакчылары бүгү чурттарның улустары-биле эң-сеткилин каттыштырып турар. Ол дүгээбыл трикотаж фабриказының заараныкчызы. Тайбың камгалалының совет комитединиң активизи Р. Миронова, эрткен дайынның хоочуну Ю. Катульский, хемчээр херекселдер заводунуң ажылчыны Ю. Дедов олар чугаалаан.

—Он ийи хонук мурнуу чарыында Стокгольмдан бистиң походувусту эгелеп турувустa, КНО-ның Коз Ассамблеязының чепсегленииишкинин дүжүрер талазы-биле ийиги тускай сессиязы бодунуң ажылын Нью-Йоркка чаа-ла дооскан турду деп, Швециядан келген Ингабритта Медин чугаалаан. Европада болгаш Америкада тайбың дээш шимчээшкин дүрген өзүл турарының байдалында сессиның ажылы эрткен. Ядролуг дайынга белеткелдерниң калбарып орарын буруу шанаан, «82 чылдың тайбың марыжы» ядролуг чепсекке удур дем кадар демиселге Барыын болгаш Чөөн чүктерде кижилерни каттыштырарынче угланганын ол онзалап демделгээн.

Тайбың болгаш хосталга дээш делегейниң хереженнер лигазының дани салбыының удуртукчузу Асланд Мудал Лярсеп тайбыңның чарыжын бүгү делегейге калбаа-биле деткиир дээриниң бүдүрелин илергелээн. Боочепсекти эндере бүдүрер чорукту ол чер бөмбүрзөлиң кызыгаарладыг курлавырларын үгаа-сарыыл чокка төттеглеп турары кылдыр адаан.

«Европаның барыын болгаш чөөн талаларынга ядролуг чепсек турбазын!», «Ядролуг чепсек делегейниң кайы-даа черинге турбазын!», «Чепсегленииишкинни дүжүрер болгаш тайбың дээш!» деп марш лозунгнары колонналарга янзы-бүрү дылдарга чаңгыланып турган.

Ужуражымышкынның киржикчилери Өдүм чок чорук чевээнниң чанында мөңге откэ чечектер салган. Олар ол-ла хүн хоорайның төөгү болган архитектура тураскаалдарыбиле танышкан, пионерлер лагерьларында дыштанып турар школачылар оларны хүндүткел-биле уткаан.

* * *

МИНСК. Соңгу Европаның дайынга удур шимчээшкининиң муң-муң талалакчыларының, совет хөй-ниити төлээлекчилериниң ядролуг боочепсекти дужурериниче, дүшкүүрелдиг чорукту чавырылдырарынче болгаш тайбыңче кыйгырыглыг чагаазын «82 чылдың тайбың марыжының» киржикчилери Совет Белоруссияның пайысылалында чедире берген.

Данияның, Норвегияның, Швецияның, Финляндияның төлээлекчилериниң, марштың совет киржикчилериниң байыр чедирип тура, Минск хоорай Советиниң күүскомунуң даргазы Г. Таразевич бистиң чонувус тайбыңның үнезин эки билир деп чугаалаан. Делегейниң ийиги дайынывың чылдарында фашистиг эжелекчилер республиканың девискээринге 200 ажыг хоорайларны, районнар төптерин үрегден каапкан, 9000 ажыг улуг, биче суурларны Чер кырындан арылдырыпкан. Амы-тынындан чарылган миллион-миллион кижилерниң тураскаалы сагыштан казап-даа арлыг читпес. Тайбыңдан үнелиг чүве делегейде чок! деп сөстер ынчангаш улам ыыткыр чаңгыланып турган.

Марштың киржикчилери Ада-чурттуң Улуг дайынының төөгүзүнүң белорус күрүне музейинге чораан.

(СЭТА).

АЪРГА ШИМЭЭРГЭЭН ХООРАЙ

БАМ-ның чөөн кезиинде демир-орук станциязының сууру Берёзовыйда сес бажың чурттакчыларны хүлээп алырынга белен. Бажыңнарның чанында уруглар садыг, садыг аймаа, уругларның хөңжүм школазы, демир-орук вокзалы бар.

Дөрт чыл мурнунда маңаа, Амгунь даап даг хемининг эриинге, Новосибирь областтың чоруткан аныяктарының отряды чедип келген. Тудугжулар бойдуска камныг болганнар. Ак-ак хадыннарлыг арыгдан чаңгыс-даа херээ чок хадың ужурбаайнар. Мындыг байдал демир-орукчуларның хоорайын улам аян кирип турар.

Магистральдың шефчилери — «Новосибирскбамтудуг» тудуг монтаж поездизиниң коллективи — бригада керээзин калбаа-биле ажыглап турар. Олар ажыглалга киреэ Ургал-Поетышева комплекизиниң бүгү тудугларын хуусаадан ийи ай эрте—сентябрь эгезинге чедир дужаарын шиитпирлээннер.

Березовый, БАМ-ның чөөн кезии.

Тувинская республиканская БИБЛИОТЕКА

Калмык АССР

ЧАҢГЫС ЭПТИГ ӨГ-БҮЛЕДЕ

ЧАРАШ КАЪТТАР

Элистаның бажың тудар комбинадының ажылчыннарының түдушканы вайы-даа микрорайонга баар болзунарза, од бажыңнарның янзы-бүрү хевирлиг кылдыр түдуп каанын дораан-на эскерин көөр силер: бажыңнарның даштыкы ханаларының өнөри, янзы-бүрү үгүлзлар болгаш балконнарның шараш демирлери, чурттталга бажыннарының даштын пластаарынга эң-не хөй хевирлиг материалдарны ажыглааны дыка солун.

Бажыннарның иштин базала ынчаар кылган. Өрээл саны-ла онзагай өнүүг, таарышкан хевирлиг болгулаар. Од бүгү ажылдарны кылып, бажыннарның каъттарын класс-чараш кылдыр түдуп, бистин амыдыралывысты хөлүг-омак болдуруп турар шеверлекчилер бригадаларында колдуунда-ла хереэженнер ажылдап турар. Комбинатта бригадалар ындыг-ла хөй эвесдаа болза, олар бог-боттарындан ылгалдыг ажылдап, тускай аргаларны ажыглап турар. Специалистер бажыңның даштыкы хевириндеи-не оларны кымнарның кылганын билип аптар.

Олар көргеш-ле:

— Бо дээрге, Надежда Эрдниевна Убушаеваның бригадазының ажылы-ла-дыр — дээрлер.

Үстүнде чугаалаан түүлге чүнү-даа немээн херээ чок. Комбинатта кижилер шуптузу — ажылды шынап-ла ак сеткил-биле кылган-дыр деп билирлер. Ол бригада бүгү коллектив-биле бир дөмей Советтер.

Социалистиг Республикалар Эвиделининг 60 чыл ооң төлептиг уткуур дээш чарышпышаан, кызыр норма-чижээн чүгле ажыр күүседирин эвес, харын база шеверлел ажылдарының бедик шынарлыг болурун чедип ап турар. Бригала кежигүннери ийи-үш-даа холушкак профессияны чедип алган болганда, коллективтин ден-дески, эки ажылдап, анаа турар чорукту дыка кызырар аргазын берип турар. Эң дээрелернин санынга комсомолчу, кыс Софья Улюмджиеваны болгаш эң улуг дуржулгалыг шеверлекчи Людмила Эрдниевна Очиргаряеваны болгаш өскелерни-даа база адап болур. Олар нийтя, демниг күш-биле чедиишкинни чедип ап турарлар.

Бажың тудукчуларының чедиишкин бүрүзү-ле— үүс-үүс дөрбелчин метр чурттталга шелү, бистерниң эрлеп олурүптар чаа бажыңнарывыс-тыр. Ындыг бажыңнар бистиң хоорайывыстың бешки, сески, алдыгы-даа микрорайоннарында улаштыр-улаштыр бедип үнүп турар болгаш ону улам-на класчараш аян-шинчи кирип турар. Комбинаттың бүгү ажылдакчылары ону улам-на чараштыр тудуп турар, ынчалза-даа ёзулуг-ла уран-шевер, ажылшчи-херээжен ходдар оларның сөөлгү ажылдарын кылып, сөөлүнде чедир ажылдаарлар.

Б. АГАРКОВ.

КЕЗЭЭДЕ УТТУНДУРБАС

Тиилелге хүнүн байырлаары-биле Калмык АССР-ниң девискээрин немец-фашистиг эжелекчилерден хостаарынга киришкен 28 дугаар армияның болгаш еске-даа кезектериниң хоочуннары чурттуң аңгы-аңгы хоорайларындан Элистага чедип келген. Автобустуң колоннадары Хулхут суурже углуг чорушкан. Маңаа байырлыг байдалга тураскаал комплекстиң ажыдышкыны болган.

Бо черлерге 1942 чылдың нөябрьда 28 дугаар армияның шеригнери эрес-дидими-биле тулчуп тургаш, фашистерниң бүрүнгаар шимчээшкинин соксадып, ойтур шавышкынны берген. Маңаа комсомолчу И. Забуров мага-бодуубиле дайзынның амбразуразын дүй чыдыпкан. Ужудукчу В. Ширяев капитан Гастелло шыкаш, дайзының танкылары, техниказы мөөннеттинген черже бодунуң самолёдун углай тудупкан, Хулхут чоогунга болган тулчуушкуннарга маадырдыы-биле демисешкен бистиң чуртувустуң дыка хөй националдарының төлээлери чазактың дайынчы орденнери болгаш медальдары-биле шаңнаткан.

Тураскаал чанында шөлге Элистаның, республиканың, районнарының чүс-чүс ажылчы чоннары, дайынның, күштүг ажылдың хоочуннары, Совет Армиянның дайынчылары, школачылар чыылган.

Түрлэскаалдың ажыдышкынынга республиканың удуртукчулары, Астрахань областтың, Сонгу Кавказтың Кызыл тутуут шериг округунуң делегациязы, Ада-чурттуң Улуг дайынының 28 дугаар армияның хоочуннары, ажылчы чоннарның төлээлери кирипкен. Бо дайынчы алдарның тураскаадын Совет Кадмыкының хостаарынга киришкен бүгү дайынчыларга, командирлерге, политажылдакчыларга тураскаатkан. Ынчангашында мынчаар бижээн: «Төрээн чурттуң алдарлыг камгалакчыларынга, Калмык АССРниң ажылчы чоннарындан». Бо болза социалистиг Төрээн чурту дээш амы-тынын бергенперге, ханын теккенперге, демисежип чорааннарга кезээде уттундурбас мөңге тураскаал болур.

«Төрээн чурттуң алдарлыг камгалакчыларынга» тураскаал аныяк салгалды чурттуга бердинген патриоттар, күш-ажылчы болгаш дайынчы маадырлыг чорукка кижизидеринге улуг рольду ойнаар.

Бистиң хостакчы маадырлыг шеригнеривиске алдар болдуруп «Холхутинск» совхозту 28 дугаар армия аттыг совхоз кылдыр эде адаан.

Калмык АССР-ни фашистиг эжелекчилерден хостаан 28-ки армияның дайынчыларынга Хулкутта тураскаал комплекизи.

Чедиишкинниң бызазы

Алдыгы бригадада Любовь Ираневская амдыызында хоочуннарның санынга кирбес ажылчынарның бирээзи. Ынчалза-даа ажылга дуржулгалыг, мергежилги бедик кижи. Ол эдлчег нормазын доктаамал ажыр күүседип турар. Бодунуң кады ажылдап турар эжи, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутады А. Т. Тюрбеева шыкаш, бо чылын Любовь Васильевна ийи чылдың бүдүрүлге планын күүседирип шиитпирлеп алган. Ол ам Калмыкияның даараныларга-бүдүрүлге маттыжмышкынынын кол-кол бүдүрүлгелериниң хөй-хөй ажылчынары шыкаш, дүүнгүзүнден бөгүн эки ажылдаарын хүлээнип турар.

Бистиң коллективтиң кежигүннери СЭКП ТК-ның май (1982 чыл) Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш бүгү совет кижилер-биле бир дөмей ажылдап турар. Бүдүрүлгеде бригада, участок, ажылчын бүрүзү социалистиг чарышта хаара туттунган, ында идепкейлиг киржин турар.

Аразында чарыштыг бригадалар, участоктар, тус-тус кижилер күш-ажылдың бүдүрүчүдүүн бедидеринче, продукцияның шынарын экижидеринче, чиг-этти, одалганың болгаш электри энергиязының материалдарын камнаарынча кол кичээнгейни угландырып турар. Чижек кылдыр аразында чарыштыг ийи бригаданы көргүзейн. Бешки бригаданы мастер Е. Ш. Чубова, алдыгызын—Л. А. Манджиева удуртуп турар.

Коллектив бүрүзү, оңа кежигүннери бедиткен социалистиг хүлээлгелерни алганнар. Чижээ, даараныкчы-мотористер эки шынарлыг продукцияны бүдүрүп тургаш, эдлчег нормазын 105 хуудан куду күүсетпезин аазаннар. Олар элээн кап операцияларны шиигээдип алыр, продукцияны катап кылырын болдурбас соруулганы салганнар.

Социалистиг хүлээлгелерниң түннелиг квартал санында түннээр. Бо чорук бригадаларга чогаадыкчы чорукту, эш-хуу дузалажылгазын, бедик харыыалгалыг болурун хандырар, күш-ажылдың сагылга-чурумунуң урекчилеривиле эптеш чок болурунга кижилэдер. Мындыг ажылдың түннели эки болган. Күш-ажылчы маргылдаавы бригадаларга, участоктарга организастап тургаш, аңаа хураллардны эрттирип, нийтя ажылды түнеп тургаш, ону чүтле мурнакчы дүржулганың школазы эвес, а бүдүрүлгениң ажылчорудулгазын башкарарының школазы кылдыр көөрү чугула. Чүге дээрге ким эки ажылдаанын, ол тиилекчи болур болгай.

Г. СМИРНОВА,
каттыжышкында партия организациязының секретары.

● ● ●

Калмык Автономнуг Совет Социалистиг Республиканың найысылалы — Элиста хоорай. В. И. Ленин шөлү.

● ● ●

ЧЛА АРГА-БИЛЕ

Эрткен чылын комбинатта партбюронуң бир хуралывга күш-ажылды организастаарының болгаш идиг бериишкинниң чаа хевиринче шилчидирин бистиң бригадага саналдаан. Бригаданың кежигүн бүрүзүнге болгаш нийтя коллективке ооң ажыктыыйын бедиинн ажыл-херек кырынга көргүзери чугула турган. Коллективке ол бүгүнү тайылбырлаар деп шиитпирлээн бис. Ону комбинаттың план киллизиниң начальныгы Н. А. Дорджиевага дааскан. Ол хөй-нийтячи эгелээшкин-биле политиктиг болгаш экономиктиг өредилгенниң методиктиг кабинединиң даргазында база ажылдап турар. Ынчангаш чурттуң өске бүдүрүлгелерингe шептерей берген бригада кереэзи-биле ажылдаарының дуржулгазын ол өөренип көрүп, кыягның барымдаалаар шаңналдыг системаны ажылдап кылырын боттандырган.

Надежда Алексеевна бистиң бүдүрүлге участогувуска чайгыс эвес удаа кээп, күш-ажылга киржилгенин коэффициентизин барымдаалап ажыл төлевирин санаарының чурумун савалакчы бүрүзүнге тодаргай саннар-биле тайылбырлап берген. Күш-ажылды организастаарының чаа аргазынче шилчиишкин-биле холбашкан темага беседаны чоруткан. Комбинаттың партия бюрозунуң кежигүннери: директор А. Г. Зубков, партия организациязының секретары М. С. Разиев, профсоюзтың комитединиң даргазы Р. У. Нарджиева олар ол ажылды бедик харыысалга-биле күүсеткенер.

Ынчангаш эрткен чылдың сентябрьда бистиң бригада чаа арга-биле ажылдап эгелээн. Ооң чөвүделиш хуралга тургускан. Бригадирден аңгыда бүдүрүлгениң хоочуннары В. Н. Жигульская, В. Ц. Акаева, Е. Б. Бафантова, Р. Т. Савина олар ооң составынга кирген. Чөвүделдиң кылыр ажылы эвээш эвес. Ажылчын бүрүзүнүң күш-ажылга киржилгезинниң коэффициентизин доктаамал тодарадыр. Ажыл төлевирин, шаңналды санаары ооң кол хамааржыр.

Бүгү бригаданың ажылының ажыктыын бедидеринге идиглиг инициатива үндүрүп, продукция бүдүрерин кевүледир дээш бүдүрүлге участогунга үе-шаклы хөйнү ажыглап турар ажылчынарының күш-ажылга киржилгезинниң коэффициентизин эң бедик кылдыр тургузуп турар бис. А эвээш бүдүрүкчүлүг ажылдап, үрей кылыышкынар болдуруп турар савалакчыларның күш-ажылга киржилгезинниң коэффициентизин единицадан куду болгулаар. Массалыы-биле мал согар үеде, кажан чиг-эт кевүдээнде цехтин партбюрозунуң саналын ёзугаар бригада-биле ийи эдлчелиг ажылче шилчип турдувус. Ындыг хүнперде мурнукузундан элээн хөй—хүнде-ле 35 мун чедир банка консервалардны савалап турдувус.

«ССРЭ-ниң тургустунганының 60 чылынга—60 шалыпчы неделя» деп лозун-биле ажылдаарын шиитпирледивис, ынчангаш чарышка бистиң цехте Күш-ажылчы алдар орденниг III чергезиниң эдилекчизи К. Ц. Эрдни-Горяеваның удуртқан бригадазын кыйгырдывыс деп партия хуралынга бригаданың мурнундан чугаалаан мен. Бистиң соовустан ол "бригада база күш-ажылды организастаарының болгаш материалдыг идиг бериишкинниң чаа аргазынче шилчээн. Олар биске консервалар кылыр эттти хүн бүрүде улам хөйнү берип турар апарган.

Комбинатта социалистиг чарышка, ажылдың чаа аргазын пептередир дээш ажылга партийжи контроль күштелген. Чаа аргаже шилчээн баштайгы бригадаларның ажылының түннелдериниң дугайын агитаторлар, политинформаторлар ажыл-ишчидерге танышгырган. Савалакчылар ноябрьда-ла продукция бүдүрер планын 120 хуудан ажыр күүсеткен. Олар бир айда шалыңынга хамаарыштыр 30—35 хуу немеддени алганнар. Бригала чөвүделиниң тургускан коэффициентизин барымдаалап савалакчыларга шаңналдарны база тывыскан. Ооң түннелинде бригада кежигүннериниң бот-боттарындан негелдеп, продукция бүдүрерин көвүдеп, ооң шынары экижээн.

Чаа арга-биле ажылда чедер-четпестерни, бригадада микроклимат дугайын комбинатта партбюронуң кежигүнперинге үргүлчү илеткеп турган мен. Ынчангаш партбюро бүгү болуушкуннарны билип турар.

Ажылда бүгү-ле чүве дескиде болбазы билдингир. Күш-ажылга киржилгенин коэффициентизин кайы-бир савалакчыга кудуладыкпан дээр хөннер чамдыкта тургулаан. Ындыг таварылгаларны бис чөвүделге, бригада хуралынга катап сайгарып көрүп турдувус.

Чаа система ёзугаар ажылдың эки үүлелдин бадыткаттыгнан. Бо чылдың январьда бис консервалар савалаарының планын 137 хуу, февральда 156 хуу күүседип, квартадың болгаш чартык чылдың планын ажыр күүсеттивис.

Бо бүгүнүң түннелинде савалакчыларның ажыл төлеври бедээн. Эки алыс түннелдерни чедип алыр дээш олардың чүткүлү бедээн. Бригаданың ёзулуг ээзи мен дээн сеткилди улам быжыккан. Ам олар конвейерде чиг-этти камнадгалыы-биле чарыгдап, бустау, электри энергиязын камнап, дериишкиннер халас ажылдавазын дээш бүгү талабиле орлдажып турарлар.

— Силерниң бригадаңарның эгелээшкини бүдүрүлгеге кайы хире роллу ойнаанын, чаа арга-биле ажылдың түннелдеринден көрүп тур силер ыйнаан, Пелагея Лиджи-Горяевна деп, комбинаттың партбюро секретары М. С. Разиев меңээ бир-ле катап чугаалаан чүве.

Амгы үеде коллективтиң барык чеден хуузу күш-ажылды организастаарының бригада аргазынче шилчээнинер.

П. ЧИДИНГОВА,
Каспийниң эът.консерва комбинадының савалакчылар бригадазының бригадири, консерва цехиде партбюро секретары.

Каспий районнуң Джалыков аттыг совхозунуң улуг кадарчызы, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Альян Тюрбеевич Ходгигуров. Ол бо чылын чүс хойга онааштыр 142 хураганны камгалап алган.

БАГАЙ МАЛЧЫН БОЛБАС ХЕРЕК

Ибрагим Абдулмеджидов Ики-Бурул районда «Буратин» совхозтуң кодан дөрт хүлээп алгандан бээр тос чыл эрткен. Баштай аңаа ирган хойлар кадарткан. Ындыг хойларны чидириг чок кыш ажырар хойжу турбаан чүве-дир. А аныяк хойжу чаңгыс-даа хой зорагтаган.

Дараазында чылын аңаа деңгели багай, торгүр хой быжыглаан. Ынчангаш чайын ону семиртир дээш эвээш кыш үндүрген. Кодан хой күскe чедир ортумактан дээрe күштүг апарган. Чазын Абдулмеджидов хамыкты кайгаткан: чүс башка онааштыр 202 хураганны алган. Ооң журнунда чүгле Бадма Калаев чаңгыс катап ындыг түүнелди корсускен турган.

— Ол чылын Бадма биске кончуг дузалаан—деп, Абдулмеджидов сактып орар.— Ажылды канчаар кылырын ол биске ам-даа айтып, хүнкүүне шынгыы контрольдан, сүмелеп турар.

Хойжу сөөлгү чылдарда чүс башка онааштыр 120 болгаш ооң-даа хөй хураганны ап турар апарган. 1980 чылда 132 хураганны, а эрткен чылын ооң-даа хойжу— 160-ны алган.

— Солун-на кижи, онза-ла ишчи—деп, Ибрагим ону мактап ор—Хуралдарга каш-даа катап аңаа ужурашкан мен. Бодунуң бригадазының дугайын, канчаар ажылдап турарын ажыг-чажыт чок чугаалап бээр кижи. Мени адынче чалаар-даа. Чайланып алгашла, аңаа чедер, хамык чүвени караан-биле көөр бодап тур жен.

Михаил Иванович-биле ам бүгү чүве четчир. Ол баш бурүңгаар 160 клетканы кылып алыр, а бисте—чүгле алдан. Бригадага түдүг материалдары бээрин алың кылып-ла тур бис. Дирекция дузаларын аазаан чүве.

Ажылды организастап турарывыста ол бригададан ылгал база улуг. Бис кандыг-бир чиигелде дилеевейн, тускай негелде салбайн турар бис. Чугула херек чүүлдерни тускай эртемнилер хандырып бээр болгай.

Хойжунуң ооғу чөп: эң бедик хураззлгелерни ап турар коллективтерге бүгү дузаны чедирер, деткимчени бээр херек. Олар — мурнакчылар, олардан өөренир аппар. Мурнакчы хойжулар боттарының чедиишкини-биле өскелерни бедик көргүзүгелерни чедип ап болурунга бүгүредир болгай.

Бо чылын чүстен 150-ни алырын көрген. Чоокте чаа санап көөрге, чүс башка онааштыр 165 алдынган болган.

— Бодунуң ажылы дээш салыжы аарып чоруур кижилерге ынак мен. Кижи бүрүзү даанган херээнге ак сеткилдиг, сөөлгү түүнели дээш арын кыспас болур ужурлуг. Эки ажылдап шыдавас болгунза, өске кижиге орнуңну чайлап бер. Багай тудугжу, механизатор азы эмчи болбазы ышкаш, багай малчын болбас херек—деп, ол чугаалады.

М. МУХТАРОВ.

Калмык АССР-ниң ырының болгаш танцының «Хадрис» ансамблининг ат-сураа республикадан дашкаар-даа алгаан.

ССРЭ-ниң тургустунганының 60 чылынга тураскаадып, Калмык АССР-ниң ажыл-амыдыралын чырыткан бо арыйны «Хальмг үнн» солуннуң чоруудуп берген материалдарынга болгаш фото-чуруктарынга үндезилеп кылган.

ААС-КЕЖИКТИГ ҮЕ

«Сарпа» совхозтуң директору Эрдни Чемянович Муев Эрдни Утнасунович Гангуевке боду чеде бергеш, уругларының, аваазының кадыын сонуургаш, айтырган:

— Галя вереним турар бе?

— Ийе, Калмыктың күрүне университединиң филология факультединде кирип алган. Башкы болур ыйнаан.

— Ол эки-дир, чүге совхозтан чорбаанын? Чоруудулга бижин бергеш, совхоз стипендиязын тыпсын болгай.

— Чаа, кайын болур? Ол экзаменин эки дужаагаан. Стипендия ап турар. Ооң ыңай совхоз стипендиаттарды дээрге, кодээ ажыл-агый специалистери болур ышнажыгай.

Директор хүүмүүрээн:

— А бистер зоотехниктер, мал эмчилери, инженерлер школа ангдайларындан оъун келбээн бис бе? Башкы—специалистерни кижизидип эгелээр кижи ол-дур. Ынчангаш башкы белеткээрниге совхозтуң чарыгдалы халас бөрбас. Галя бисче ээп келир —диген.

Галина ынчаар совхоз стипендиады анарган. А ооң ачазы өөрүшкүзүн чажырбайн, мынчаар чугаалаар:

— Совхоз директору-даа, парторганизация секретары Геннадий Викторович Плужников-даа, ажылчын комитет даргазы Виктор Уланович Наранкаев-даа, бүгү ажылчынар-даа мээң уругларым дугайында сагыш салып турар.

Эрдни Гангуевтиң уруглары чеди. 6 чыл мурнунда ийистер Бадма-Гаря биле Доржи-Гаря терүттүнерге, иези чок апарган. Ынчангаш ада ийи ушпастар, бичиилер болгаш школачы уругларыбиле арткан. Канчаарыл ам? Олардан аңгыраырган, согур иези база бар. Ынчалзажок ону кожалары, совхоз удуртукчулары, күрүне доткээн. Чаа төрүттүнгенперни уруглар бажыңында көрген. Зоотехник турган ооң бодун ыңай-бээр чорувас ажылга киирген. Кожалары инектерни саарынга, ашыл-чем белеткеп алырынга дузалажы берген.

Берге үеде он-он төрелдерни болгаш чоок кижилери кожа туруткан. Эрдни Утнасунович оларны ат-сывы-биле адаарывыдаң ур-ле ойталады. «Шупту, шупту-ла дузалашкан» дээш-ле орар. Ол дээрге кайы-бирээзин онзалап, кайы-бирээзин оюн каантырдан сезингени ол. Чүгле ур айтырыш келгеним соонда, баштай-ла школа директору Николай Калович Санджиевтиң, улуг хойжу Лиджи Даляевич Муевтиң, механизатор Борис Бадгаевич Таняевтиң өг-бүлелерин адагылады. Оон хөпертен миниш келген чүве дег кылынгаш, дузалакчы-оңнуктерин санап-ла эгелээн.

— Бистиң коллектививис хөй национал. Ам ССРЭ-ниң 60 чылы болур деп турда ол дугайын ыяттавайн барып болбас. Олар канчаар ажылдап турарын шупту билир. Эрткен чылын Бүгү-эвилелдиң социалистиг чарыжының түннели-биле совхоз РСФСР-ниң Министрлер Чөвүделиниң болгаш ВЦСПС-тиң шилчир Кызыл тугун алган—деп, ол чугаалады.

Гангуев база катап-ла берге үеде аңаа дузалаан, ам-даа болза дузалаарына белеп кижилерни адап эгеледи: орус чолаачы Михаил Ежов, белорус чолаачы Иван Хомук, казах хойжу Николай Джалумамбеков, чечен хойжу Шарвани Китаев... дээш өскелерни-даа.

Бадма-Гаря биле Доржи-Гаря шагда-ла ээп келген. Бо чылын школажо кирелер. Улуг оглу Саша он класс дооскаш, совхозка чолаачылап турган. Ам Совет Армиядан удавас халажыр. Галя Элистада студент. Сески классчы Валя өг-бүледе кол ээ. Аңаа алды классчы Джергал биле үшкү классчы Сагаар дузалажып турар.

Өг-бүле ынчаар чурттап турар! Күрүне оларга доктаамал дузалап турар. Гангуевтерниң бюджеди канчаар тургустунганыл? Ачазының шалыңы 130 рубль, уругларга пенсия 120 рубль, немелде төлевир 24 рубль, аңаа Таняның совхозтар тыпсып турар 46 рубль стипендиязы база немешкеи. Шуптузу чылда дөрт муң рубль хире. Ооң бармак-ла үштүн ийизи пенсия, немелде төлевир, стипендия — олар шуптузу инитилелдиң хереглел фондузундан. Бо дээрге чүгле арыг акша-дыр. А Эрдни Утнасунович ооң урутарының ажыглап турарга социал байлакты санап билир.

— Шуптузун саналарга коңчуг берге-дир—дээш, Эрдни Утнасунович каттырглаар.— Силерниң дутаймнарда кижеедер. Төрээн чурт кайы хире сагыш салып турарыдыр, көрүнер. Ол сагыш човаашкынга төлептиг болунар деп уругларымга хүннүң-не чагыш орар мен—деп, ол түшкей чугаалаар болду.

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА болгаш ПМА: КЫСКА ДЫҢНАДЫГЛАР, ТАЙЫЛБЫРЛАР

БЫЖЫГ ТАЙБЫҢЧЕ УГЛАНГАН ОРУК

Израильдиң Ливанче агрессиязын ойтур шаварыпыш. Палестинаның араб улузунуң айтырыын шинтирлээриниң, Чоокку Чөөп чүкке чөптүг болган бүгү талалыг таарыштырылганың, Чоокку Чөөп чүкке быжыг тайбыцыны доктаадын тургузарының боттуг оруун Совет Эвилели айтып турар. «Правда» солунга Леонид Ильич Брежневтиң харыларынга политиктиг ажылдакчыларның, делегейниң хөй-шинти төлээлекчилериниң даштыны парлалга органнарының берип турар үнелээшкинниринің кол-ла утказы ындыг болуп турар.

Бодунуң эргелери дээш палестин улустуң демиселинге совет удуртукчунуң илергейлээн деткиншкиниң Палестинаны хостаарының организациязының күүскомунуң даргазы Я. Арафат бедии-биле үнелээн. Л. И. Брежневтиң кедүргөн саналларын Палестинаны хостаарының организациязы улуг үүлдүгүнүг-биле утказан деп, Я. Арафат медеглээн. Чоокку Чөөп чүк талазы-биле делегей конференциязын чылдырар дээн совет инициативаны ол деткээн.

Израильдиң Ливанче агрессиязын ойтур шаварыпыш. Палестинаның араб улузунуң айтырыын шинтирлээриниң, Чоокку Чөөп чүкке чөптүг болган бүгү талалыг таарыштырылганың, Чоокку Чөөп чүкке быжыг тайбыцыны доктаадын тургузарының боттуг оруун Совет Эвилели айтып турар. «Правда» солунга Леонид Ильич Брежневтиң харыларынга политиктиг ажылдакчыларның, делегейниң хөй-шинти төлээлекчилериниң даштыны парлалга органнарының берип турар үнелээшкинниринің кол-ла утказы ындыг болуп турар.

Бодунуң эргелери дээш палестин улустуң демиселинге совет удуртукчунуң илергейлээн деткиншкиниң Палестинаны хостаарының организациязының күүскомунуң даргазы Я. Арафат бедии-биле үнелээн. Л. И. Брежневтиң кедүргөн саналларын Палестинаны хостаарының организациязы улуг үүлдүгүнүг-биле утказан деп, Я. Арафат медеглээн. Чоокку Чөөп чүк талазы-биле делегей конференциязын чылдырар дээн совет инициативаны ол деткээн.

Барыын Бейруттуң камгалап турар күштерин болган израиль шериглерин ажыглаарынга КНО-нуң чогуур санныг күштерин ажыглап болур ардалымының дугайында совет удуртукчунуң медеглелин Я. Арафат таарымчалыг кылдыр көргеп.

• • •

Израиль агрессияга удур ливан болган араб улустарының демиселин Л. И. Брежнев база катап шинтирлиг камгалап, боттарының күрүнезин тургузуп алыр эргезин киришпиттир палестиннерниң эргелерин деткээн деп, Палестинаны хостаарының Демократтыг фронтузунуң чиргине секретары Н. Хаватма медеглээн. Чөптүг чорук дээш демисеишиилаан, палестин улустуу, Палестинаны хостаарының организациязын бүгү хемчегбиле деткип келген болган деткиишаан Совет Эвилелиниге өөрүн четтирген бис. Делегейниң улустарының бистин-биле эп-сеткил каттыштырылгазы болган деткиишкини бистерге аажок улуг ужурдузалыг. Ливанга америк шеригленің көстүп келиришпе удур Л. И. Брежневтиң чогуур үезинде чугаалаан сагындырыы бо талазы-биле онза чугула болган.

Палестиннерниң амыдыралчурттаар, айыыл чок байдалдыг турар, хамаарышпас хөгжүүр болган бодунуң күрүнезин тургузуп алыр эргезин хандыраршыға херектиг хемчегларни арабтар боттары кады тодаралып алган турарының эргежок чугулазының дугайында совет удуртукчунуң чугаалаан түүлүнче Сирияның «Ас-Саура» солуну кичээнгейни угландырган.

Палестинаның араб улузунуң айтырыын шинтирлээриниң эң-не дээре, боттуг оруу палестин күрүнени тургузары болуп турарының дугайында Л. И. Брежневтиң медеглелиниң чугулазын Марокконуң «Аль-Баян» солуну онзалап демдеглээн. Израильдиң араптапзыг агрессиязының түңнелинде Чоокку Чөөп чүкте тургустунган айыылдыг байдалды таарыштыр шинтирлээриниң оруктарынга хамаарыштыр болуунуң туружуң Совет Эвилели тодаргай тайылбырлаан деп, Марокконуң база бир өске—«Опиньон» солуну демдеглээн.

• • •

Арабтарның чаңгыс аяның шаптыктап турар түүлдерин бо берге үеде шеглеп соксадырынче Л. И. Брежневтин арабтарны кыйтырганынче Тупистиң «Аль-амаль» солуну кичээнгейни угландырган.

• • •

Турцияның эң улуг дээн «Миллиет» солуну Израильдиң Ливанда агрессиязын болган узуткакчы үүлгедиишкинниң база израиль агрессорнуң артында турар АКШ-тың политиказын совет удуртукчу шинтирлиг буруу шапкан деп демдеглээн.

• • •

Палестин улусту болган оон дүрүм ёзугаар төлээлекчизі—Палестинаны хостаарының организациязын киришпиттир бүгү-ле сонуургалдыг талаларның эрге-ажыктарын барымдаалап турган, Чоокку Чөөп чүк кризизин шинтирлээриниң боттуг оруун совет президент саналдаан деп, АКШ-тың Тайбың чөвүделиниң күүскомунуң кежигүнү П. Розен медеглээн. Ливанның девискээриниден израиль агрессорлар үнүп чоруур үезүлүг. Израильдиң Ливанда кемниг үүлгедиишкиннери — Вашингтонуң деткиишкинииниң болган камгалаашкынының дөрт түңнели-дир.

• • •

Хамаарышпас палестин күрүнени тургузарының идеязын ССРЭ деткип турар, ол чорук совет президентиниң харыларында бадыткаттының турар деп, англи парламентиниң кежигүнү Дж. Лемонд чугаалаан. Палестин айтырыгны чүгле ол үедениге ёзулуг шинтирлеп болуур. Ливанга удур израиль агрессияны, палестин болган ливан чурттакчы чонга хамаарыштыр узуткакчы, кыргыкчы үүлгедигин шинтирлеп буруу шаап турар бис. Ливанче бодунуң шеригленің чорудар дээр АКШ-тың бодалынга хамаарыштыр совет удуртукчунуң сагышсыралыга бүрүн каттыжып турар мен, чүге дээрге, ынаар шеригler чорудар болза, ол кавы девискээрге дерзии холгаарлаашкын кылыр дээни ол болур ийик. Америк администрация Ливанда кризистиг байдалды Чоокку Чөөп чүкке бодунуң холгаарлаашкынын күштелдирииге ажыглаарын күзеп турар. Л. И. Брежневтиң чөптүү-биле демдеглээни ышкаш, Чоокку Чөөп чүкте чөрүлдээни ёзулуг таарыштыр шинтирлээри Палестинаны хостаарының организациязын киришпиттир бүгү-ле сонуургалдыг талаларның коллективтиг күжениишкиннерин каттыштырганының түңнелинде халын болдунар аргалыг.

(СЭТА).

«ИМПЕРИАЛИЗИ ШУРГУУШКУНУН ОЙТУР ШАВАРЫНГА БЕЛЕН БИС»

ГАВАНА. (СЭТА). «Бистер империализмниң кайдыг-даа чимзенишкиннерии ойтур шаварынга белен бис» — гренада революциязының удуртукчузу, премьер-министр Морис Бишоптуң ол сөстери Кариб далаймында чаа, шынныг инитилелди тургузуп турар улуг эвес ортулук күрүнениң—Гренаданың улузунуң кыйгырыы болу берген.

1979 чылда реакемлыг эргечагырганы дүжүр октаан, улустарның эрге-ажыктарын ёзугаар социал-экономиктиг болган политиктиг чаартылгаларны кылып турар гренада революциязының бүзүредиг базымын сөкеадырын оралдашкаш, Вашингтон эң-не кара сагыштыг хоралакчы үүлгедиишкиннер кылырындан безин чалданмайн турар. Рейганның администрациязы гренада революциязын векедаа кариб чурттарга үлегер болу бээринден айылызының турар.

Революция соондагы баштайгы айларда-ла АКШ Гренадага хамаарыштыр коргудун, сүртедириниң болган экономика талазы-биле ыйыышкын кылырының политиказын ажыглаан. ТРЭ-ниң шивишкинчи албан чери гренада революциязы бооп тударының калбак планын ажылдап кылган. Ынчалза-даа гренада улустуң серемчилелдиг, оларның революстуг удуртулганы долгандыр сырый каттыжышкыны ол хоралыг планны боттандырарын болдурбаан.

Гренаданың найысылалы Сент-Джорджес хоорайга чүве чугаалаан, Вашингтон бистиң чуртка удур кижанырының кампаниязын ам-даа үргүлчүлеп турар деп, М. Бишоп айыткан. Оон ужурундан бистер төрөэн чуртту камгалаарынга минута бүрүзүнде белен турар ужуралуг бис.

БОЛГАРИЯ. Алдар-сураглыг Казанлык оргулаажында үстүг розаның бүрүлерин чыып турар. Эрте-бурунгудан бээр-ле тургустунган чаңчыл ёзугаар «дүжүт» ажаан алышкыны ёзулуг-ла хөглүг байырлал болур: улустуң ырылары аңаа чаңгыланып, «роза-чечек фестивалы» болур.

Казанлыктың розазы бир ай ажыг-ла үе иштинде чечектелир. Бүрүлер чымдазын түгле эртең, шалың кургаваанда, кылыр. Оон башка хүнүң иэин херелинге чечекterде чыылган үе эрээш, төктүп каар. Ындыг үе алдын-биле демей өртек-үнелиг. Розаның бир килограмм үзүп чыып алырда, үш тоннадан эвээш эвес кызыл чечекчигештерни азы 6 хире тонна ак чечекүгештерни чыып, болбаазырадып кылыр апаар.

Амгы үеде Болгария роза үзүп бүдүрер талазы-биле делегейде бирги черни эзлеп — делегейде ап турар ындыг продукциянның 80 хуузун бүдүрүп үндүрүп турар. Роза үзүп делегейниң үжеп ажыг чурттарынче, оон иштинде Совет Эвилелинче база чорудуп турар.

София—Пресс—СЭТА-ның фотозу.

ХАЛДААРЫНЫҢ ПЛАНЫ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Президент Р. Рейганның Ливанче америк шеригlерни чорударынга белеиниң дугайында медеглээнииң соонда дораанна Пентагон ындыг халдаашкынга херек кырында белеткелдя эгелээн. Америк парлалганың хереченген турары-биле алырга, Каттышкан Штаттарның шериг албан чергери ол араб чуртче шургуп киреринің тодаргай планын ажылдап кылган.

«Нью-Йорк таймс» солуниун дыңнатканы-биле алырга, кол сорулгазы күүседирии үндүрген хөделиишкиннің күштеринің» составындан агаардесантызының кезектеринге даанлырып турар. «Ливанларны ёзугаар алырга, 82-гн агаардесант дивизиязының Форт-Брагтта (Сонгу Каролина штат) турар ийи батальонун эргежок чугула апарган таварылгада агаар оруу-биле Чоокку Чөөп чүкче октаар апаар, 800 кижи составтыг бир батальон шуут-ла Бейруттуң бодунга барып дүжер, а база бир өскезин—бир-ле чоокта черде, Египетте-даа курлавыр кылдыр арттырып каан»—деп. «Нью-Йорк таймс» демдеглээн. Оон аңгыда база бир муң парашютистерни Сонгу Италияда шериг базазаынга шуут дайынчы белеп байдалга тургузарын планнаан. Оон-биле кады 1800 далайның чадаг шеригlерни агаар чоруур америк десант судноларын Ливанның эриктеринче чорударын айыткан. Олар эргежок чугула апарза, баштайгы дүжаад ёзугаар дүжүртүнүп эгелээр.

Солуниун сөстерин ёзугаар алырга, «корум-чурум үрээшкиннерин базарының болган чыскаалдарны тарады ойладырының аргаларынга, партизайнарга удур дайын чорудулгаларының тактиказынга тускай өөредип каан шеригlерни орта ажыглаар» деп планнаан. «Нью-Йорк таймстың» зөвчилээни-биле алырга, АКШ-тың Ливанга ажыглаар деп турар шеригlерииің ниитй саны АКШ-тың президентизи Р. Рейганның чугаалаавы 800—1000 кижиден дыка хөй боон, эвээш-ле дизе, 4,5 муң шериг албаннылар болур.

ИРАК-ИРАН ЧӨРҮЛДЭЭ

БАГДАД. (СЭТА). Иракның кол шериг командылалының дыңнатканын ёзугаар алырга, ирак шеригlер дайзынның туруштарывче согуушкунваргы кылбышаан турар. Ирак девискээрже киргенинии соонда ираннар ниитизи-биле 6 муңдан эвээш эвес кижизин елүртүп, чидиргенин ирак албан кижилери дыңнадып турар.

ТЕГЕРАН. (СЭТА). Иран шеригlер ирак девискээрде 150 дөрбелчин метр шөлдүг черни тудуп, бет кол углашыышкынарда тулчуушкуларны чорудуп турарыш ИРНА агентилел дыңнаткан. Ираннар кызыгаарны эртип киргенинии соонда дайзынның 650 танкызын узуткаан, 101 танкыны хуналп алган болгаш 5 муң ирак шеригlерин өлүрген.

О. КОЛЕСНИКОВ.

Сент-Джорджес — Москва.

БОЛУУШКУННАР, ФАКТЫЛАР

20 ЧЫЛ БОЛГАН

ПРАГА. Социалистиг экономиктиг интеграциядан төрүттүнген «Гайбың» дээр каттышкан энергосистема бодунун 20 чылын демдеглеп турар. Эрткен чылдар энергетика талазынга акы-дукма күрүнелериин кады ажылдажыгазын үргүлүү калбартырының. Болгарияның, Венгрияның, ГДР-ниң, Польшаның, Румыниянын, ССРЭ-ниң болгаш Чехословакиянын электродамчыдыгазының шугумнарын тудуттурган бүгү энергосистеманың күчүзүн өстүрериниң үеэи болу берген.

Социалистиг дем каттыштырылга чурттарының аразынга энергетика агымнарын Прагада төп диспетчер эргелеп хуваар. Электроэнергияга негелде тулдур хереглеттинин келген үеде ЭДЧ кежигүнери чурттарның хереглелин ол төп дугаар. Байкалдан ГДР-ниң барыын кызыгаарынга чедир электри энергизын бээрин башкарып турар. «Гайбың» дээр каттышкан энергосистеманың баштайгы чылында оон киржикчилери 3 миллиард киловаттшак электроэнергияны солчуп турган болза, ам ону удурдедир бержири он катап улгатканы.

ПРЕЗИДЕНТ АЛБАН-ДУЖААЛЫНДА КИРГЕН

ДЕЛИ. «Раштрапати Бхаван» дээр президент ордузуга Индияның чаа президентизи Зайл Сингхти албан-дужаалынга киперииниг албан хуузунун ёзуулалы болган.

Индияның өөскү күрүне болгаш политиктиг ажылдакчызы Зайл Сингх—чурттуң хамаарышпас чорукту чедип алганының соонда Индия Республиканың чедиги президентизи-дир. Июль 12-де болган президент сонгулдаларында дыка хөй хуулаарга ол тиилелгени чедип алган.

Албан-дужаалынга киришкенин таварыштыр чуртка бодунуң кыйгырыынга чаа президент экономиктиг дешилгени болган социал чөптүг чорукту чедип алырының херээнге чаагыс эптиг болурунче Индияның хөй национадлыг чонун кыйгырган.

Ядролуг боо-чепсектң эдээре бүдүрериие удур, тайбың дээш демиселге хамаарыштыр Зайл Сингх ядролуг халапты болдурбас төлээде. биске тайбың болган делегейге чөпшээрежилге херек деп онзалап демдеглээн. Индия бүгү улустар-биле найыралдыг чурттаарын күзээр. Делегей ареназында ол чөрүлдээлерни таарыштыр тайбың шинтирлээри дээш, экономика талазы-биле чөптүг корум-чурумну доктаадын тургузары дээш кезээде туружун келтеп.

АНГОП АГЕНТИЛЕЛДИҢ ДЫҢНАДЫЫ

ЛУАНДА. Намиба айтырыгны шинтирлээриниң неделези кылдыр куба шеригlерни Анголадан болган мурнуу-африка эжелекчи күштерни Намибиядан харыутда үндүрер дугайында АКШ-тың саналын Ангола Улус Республика хүлээп ажылбаан деп, чазактың албан кижилериниң чугаалаан түүлдерии барымдаа болдурган, Ангоп дээр ангола информаиия агентилели дыңнаткан.

АКШ-тың президентизиниң онза даалгалар талазы-биле элчизи В. Уолтерстиң Анголага чорааныының түңнеделериин дугаайында пирлеттынган дыңнадыгда куба шеригlерни Анголадан үндүрерии Анголаның болган Куоаның чазактарының бо чылдың февраль 4-теги кады кылган медеглелии барымдаалап харыа көрген туруп болур деп айыткан. Намибияга хамаарышпас чорукту тыпсыр дугаайында айтырыгны куба шеригlерни Ангола Улус Республикадан үндүрери-биле холбаштырар дээр аймылдыг планнарны барымдаалаш, Анголаның болган Кубаның чазактары Мурнуу-Африка Республиканың АКШ-биле сырый эвилелдежилгелиг фашистериниң болган расистериниң үргүлчү кылын турар агрессчи үүлгедиишкиннериниң уламыдан куба шеригlер ында турарын база катап бадыткаан, ынчангаш ол дээрге бот-эргелиг ийи күрүнеии эргезинде турар шинтирлер болганда, оон Намибияның айтырыны-биле кандыгдаа холбаалы чок деп көргеп.

Куба шеригlерни Анголадан үндүрерии болгаш Намибияның айтырымын ийи аңгы көөр үжурлуг деп, ангола тала база дагыи онзалап демдеглээнин Ангоп айыткан. Намибияга хамаарышпас чорукту тыпсырының айтырыын — моон соңгаар-даа бир талазында, СВАПО биле «Фронт чоогунун күрүнелери» болгаш еске талазында, «харылзаштырыкчы болуктуң» чурттары шинтирлээр ужурдуг деп, агентилел айыткан.

АКШ-ТЫҢ СОМАЛИГЕ ШЕРИГ ДУЗАЛАМЧЫЗЫ

АДДИС-АБЕБА. Могадишоның радиозу Сомалиге АКШ-тың дүрген шериг дузаламчызын көргүзер деп шинтирлээнии дыңнаткан.

Сомалиниң даштыкы херектер министерствозунуң төлээлекчизиниң дыңнатканынга үндезилээш, ол дамчыдыгларда АКШ боо-чепсектң болгаш шериг ок-чемээзи аткаар болган далай дамчыштыр чорудуп эгелээнии айыткан. Шериг чепсээн чорудуп эгелээриие-биле чергелештир Сомалиниң президентизи С. Барре АКШ-тың президентизи Р. Рейган-дан амгы Сомали эрге-чагырганга «найыралдыг харылзаалар» быжыглаарының дугайын бүзүредип турар бижиктң база алган.

ТУРАЗЫНДА ХОЛГААРЛААШКЫН

САН-ХОСЕ. Сальвадорда чалча корум-чурумга Каттышкан Штаттар патриоттуг күштерге удур даймына ажылаваын дээш хөй санныг напалмныг бомбаларны чорудуп берген. Оларны найысылаадың «Илопанго» аэродромунга америк самолёттардан дүжүргеи. Мооң-биле АКШ бистиң чурттуң иштики херектериие кара туразында холгаарлаашкынын соксадыр хөөн чок деп чүве база катап бадыткаттынган-дыр деп, сальвадорнуң тура халыкчыларының «Фарабундо Марти» дээр радиостанциязы дыңнаткан.

Ол Каррисаль болгаш Охосдель-Агуа дээр чурттакчылыг черлерии үш неделя дургузунда камгалап, Чалатенанго департаментиде Эль-Койолары эзлеп алган патриоттарның даймычы чедиишкиннериниң дугайын база тодаргайы-биле дыңнаткан. Оожум океанның эрээш дургаар чоруткан чазаглыг оруктуң чамдык-келиин болгаш Сан-Висенте болгаш Усулутан департаментилерде чугула оруктарны олар контрольдап турарлар.

КАРЖЫ ӨНЧУК-ЧӨНГЭЭ

МАНАГУА. Гондурастың девискээринде АКШ-тың болгаш Гондурастың чепсектиг күштериниң каттышкан дайынчы өөредилгези эгелээн. Америк шериг-транспорт самолёттары гондурас шеригlерии, ол ышкаш дыка хөй санныг боо-чепсекти база дайынчы техниканы Никарагуа-биле кызыгаарже өктап турар. Рейганның администрациязының өжегээр кылып турар ыңдыг каржы өнчүк-чөнгээлээшкиниг үүлгедиишкинни революстуг никарагуа улуска удур чепсектиг агрессияны эгелээриниң ээлчеглиг базымы боон турар.

Никарагуаның национал катап тургустунуушкун чазааның ында пештеретken медеглелинде дайынчы өөредилгеде киржип турар америк самолёттарының Гондураста чаглактанып турар шаандакы сомосчу шаажылапчыларның кол туружу — Лемпира портун районунда кээп хонуп турарыиче онза кичээнгей салган.

АКШ-тың болгаш Гондурастың чазактарының ындыг үүлгедиишкиннери оларның тайбың күзеп турарының дугайында медеглелдериие шуут удур болгаш Төп Америкада дүшкүүрлүг чорукту улам-на чидиглендиреринге болдурар деп ол документинде чугаалаан. Никарагуаның чазаа ындыг дивизиилар бүзөөдеп алган турарын ол дыңнаткан.

Я. Арафат оон-биле кады ПУШ-НПК-нин дайынчылаарының бедик дайынчы турасоруктуун база демдеглээн. Агрессорлар амгы үеиин эңе күштүг америк чепсектерин ажыглап алгаш безин, оларны сый шаап шидаваның ол чугаалаан.

АГРЕССИЯ ҮРГҮЛЧҮЛЕВИШААН

БЕЙРУТ. (СЭТА). Израиль шеригlер июль 25-те Бейруттуң курган черден, дадайдач болган агаардан бооларын болган бомбалаарын үргүлчүлеп, далай десантызын дүжүргеи орадашканнар.

Ол-ла хүнүң кежөзинде израиль самолёттар Бейруттуң районнарының кырында ужудуушкуннарны кылып, чырык болгаш ыштыг бомбаларны октап, бомбалаар черлерии демдектеп тургулаан. Оон соонда израиль ужар-хемелериің элээн каш удаа, агаардан халдаашкыннарны боон, Бейрутта Шатила дээр палестин лагерьин чартык шак иштинде бомбалаан.

Дуне када израиль шеригlер бүзөолеткен ливан пайысылалдың мурнуу районнарын боолап турган. Израильдиң хову артиллериязы, корабльдериин үгер-боолары, танкылары хоорайның чурталга кварталдарын боолагылаан.

Израильдиң шериг-агаар күштериниң корабльдери күштүг адыышкыннарга чаглактаның алгаш, Джинах-Узан районунда Бейруттуң эрик, кырынга чоошкулаар оралдажыышкынны кылган. Ынчалза-даа аңаа израильдериің боттарының десантызын дүжүрер дээн оралдажыышкынның палестин шимчээшкиниий болгаш ливан национал-патриоттуг күштериниң каттышкан отрядтарының артиллериязының, ракета тургузуларының болгаш танкы бооларының күштүг адыышкыннарынга таварышкан. Израиль корабльдер ойтур шавыышкынга таварышкаш, эриктеи аткаарлаар үзүрга таварышкан.

Интервентилер араатанзыг бомбалаашкыннары-биле чергелештир Бейруттуң камгалакчыларынга психологтуг базыышкынларны кылырын база үргүлчүлеп турар. Премьер-министр Бегин «Тель-Авив айтырыгны шериг күжү-биле шинтирлээр аргадан ойталавас» дээрзин демдеглээш, Бейруттуң барыын секторуи израиль шеригlер моон-даа соңгаар үргүлчү бооларын апаарын туразында медеглээн. Израильдиң даштыкы херектер министри Шарон бодунуң талазындан Ливанче халдаң киришкинии Каттышкан Штаттарның чөпшээрели болган деткимчезибиле кылганын ажыы-биле чугаалаан.

Палестинаны Хостаарының Организациязын херексевейн барып болбас деп чүвеин бистиң демиселивис көргеткен деп, ПХО-нуң күүскомунуң даргазы Я. Арафат ГДР-ниң телевидениезинге интервьюлуунга чугаалаан.

Чоокку Чөөп чүк айтырымының ооңа Палестинаның араб улузунуң айтырыы болуурун ол демисел бадыткаан. Национал бот тодарадылга кыдыр болган хамаарышпас палестин күрүнени тургузар эргени тыыспышаан, ону шинтирлеп-биле шинтирлевес болза, ол девискээрге тайбыңны болгаш ден-дески байладлы тургузары хандыртынмаадаа болур.

Ол сорулгалар израиль агрессия-биле болгаш америк шеригlерни Ливанга дүжүреп-биле-даа чедип ап чөрле шыдаттынмазын Я. Арафат демдеглээн. Барыын Бейруттуң оларның составында онза сорулгалыг келектерниң кирип турары үш израиль дивизиилар бүзөөдеп алган турарын ол дыңнаткан.

Я. Арафат оон-биле кады ПУШ-НПК-нин дайынчылаарының бедик дайынчы турасоруктуун база демдеглээн. Агрессорлар амгы үеиин эңе күштүг америк чепсектерин ажыглап алгаш безин, оларны сый шаап шидаваның ол чугаалаан.

АКЫ-ДУҢМА ЧУРТТАРДА

СОФИЯ. Болгарияда эң улуг дээн Пловдив хоорайның «Марица» деп пөс-таавы комбинады эрткен чылын кампаттынган чиг-эт-биле хөй-хөй муң метр каас-чараш хевеи-саазын бүдүнтүг пөстү кылын үндүрген. Ол продукциияның чаа хевирлерин бүдүрүп эгелээнинең болгаш хевеи чарыгдалын эвээжедириниң аргазын берген тускай технологияны ажыглаанының түңнелинде чедип алдынган. «Марицаның» ажылдакчылары 2,3 млн. лев-акшаның электри энергизын, оттулар түүлдү болгаш аңгы-аңгы материалдарны кампаар алганнар.

Чиг-этти болгаш материалдарны кампаары дээш демисел күш-ажылды бригадалап организастаарын сайыраңгайкыдары-биле чергелештир чоруп турар. Ында бригада бүрүзү-ле тус-тус планнаттынган даалгалыг, бригада бот-орулга-чарылгалыг, тускай ажыл төлевири фондулуг кол бүдүрүлге кезээ боон, ол бүгүнү кижи бүрүзүнүң хууда киирген түүлдерин ёзугаар коллектив кежигүннериие үлээр.

БУДАПЕШТ. Венгрияның судно тудар болгаш кран кылыр заводунга Совет Эвилелиниче чорудар дээн 2400 аът күштүг баштайгы суднону байырладлыг байдал-биле сугже эжиндирип киирген. Улуг күштүг болгаш камналгалыгдаа ол чаа суднону совет болган венгр специалистер кады ажылдап кылган. Келир чылын ол венгр бүдүрүлге черинге суднонуң хөй кылдыр тудуп эгелээр. ВУР-нуң судно тудукчулары беш чылдың төнчүзүнге чедир чаа хевирнинң ындыг 30 судноларын совет чагыкчыларже чорудуп бээр. Оларны ыланғыя Сибирьниң болгаш Ыраккы Чөөп чүктүң хемнеринге калбаа-биле ажыглаар.

Венгрияның судно тудар болгаш кран кылыр заводу социалистиг экономиктиг таарыштырылганың комплексилиг программазын боттандырарынга идепкейлиг киржип турар. Совет Эвилели венгр корабль тудукчуларының хөй-хөй чылдарда чагыкчызы боон келген.

ХАНОЙ. Ротангтан болгаш кулузуудан даштыкыже үндүрер продукцияны бүдүрериниң алды ай планы Вьетнамда чедиишкиниг күүсеттинген. Ындыг продукцияны бүдүрүп үндүрериниң хемчээли көвүдээн.

Аргаан эт-херекселдерии, орун-дөжектерии, ротангтан болгаш кулузуудан амыдыралга болгаш орап-савага хереглээр янзы-бүрү түүлдерии белеткеп кылыры —Вьетнамда эң-не эрте-бурун шагдан бээр тургустунган ураи-уе ажыл болур. Бо хүннерде ындыг продукция бүдүрер талазы-биле чартык миллион хире ускарганнар ажылдап турар. Вьетнам ураи-шеверлериниң ротангтан болгаш кулузуудан кылган түүлдери делегей рынокуида улуг сонуургалды болдуруп турар, ынчангаш оларны дыка хөй даштыкы чурттарже, олар-биле кады Совет Эвилелиниче чорудуп турар.

(СЭТА).

ГРЕНАДА: ЧААРТЫЛГАЛАР ОРУУ-БИЛЕ

Далай мугулдурунда ак хар ышкаш океан лайнерлери, хаажылаан эрик кырында шуушкан машиналар, кадыр-кызыны кудумчуларда ойнаарак дег, бичии бажынар, үнмерлешкен туристер, тропиктиң өңгүр чараш чечектери —Гренаданың найысылалы Сент-Джорджес хоорай ынчаар сагышка артар. Кариб далайда улуг эвес ортулук күрүнени «бичии антиль ортулуктарының эртинелиг чери» деп адап турары таварылга эвес.

Гренадачылар боттарының черинге хөлчок ынак, ынчалзажок чүгле эки салым-чол дилээр дээш эвес, харын дерзии диктатор Гейринии ужурдужок аажылаашкыннарындан дезер дээш чоокта чаа-ла оларның хөй-хөйу чуртун кагган чоруп турган. Америк чалчаның каржы-дерии ёзуучуруму 1979 чылдың март 13-те ам чаа ДЖУЭЛ шимчээшкин партиязы кылдыр чаартынган дешилгелиг «Нью-Джуэл» шимчээшкиниин удуртулгазы-биле чоннуң күчүлүг хөделиишкинииниң түңнелинде дужур октаткан. Гренаданың төөгүзүнге чаа арын чогум-на ол хүнден эгелээн.

Үш чыл мурнунда хамаарышпас бо тускайлаң хөгжүлдеже угланышкынны чарлаан, премьер-министр Морис Бишоптуң улусчу революстуг чааза калбак улус массаларының эрге-ажыктарынга дешилгелиг социал-экономиктиг чаартылгаларны амыдыралга боттандырып турар. Гренадага бистиң чораан үевисте М. Бишоп-биле бесседаны сактып олур мен.

Диктатурадан салгал болуп биске бойлаан экономика болгаш тонаткан албан саны арткан, күш-ажыл кылып шыдаар бүгү чоннуң хөй кезии ажыл чок болгаш амыдыралы хереглиг чок турган.

Гренада революция ам-даа кончуг аныяк болгаш берге байдалдарда хөгжүп турар, ынчалзажок үш чыл бичии-ле ажыг үениң иштинде чуртка эвээш эвес түүлдер кылдынган. Гренадада халас өөредилгени киирген, школалар тудуушкуну эгелээн, көдээ кыдыг-булуң районнарда баштайгы медпунктулар бар апаргылаан. Ажыл чок чорук барык-ла ийи катап кызырылган. Ам-чем ортаан чаазак бодунуң контролынга алган, администрация ашпарадынга алыскак-чискек чорукту узуткаан. Экономиктиг төөгүзүлеиин болгаш күрүне бюджединиң планын чурттуң төөгүзүнге бир-ле дугаар бо чылын ажылдап кылган. Гренадада оруктарны кылып, көдээ ажыл-агый кооперативтерии тургузуп турар.

Делегей ареназынга Гренада-быжыг болгаш хажык чок антиимпериалистиг политиканы чорудуп, милитаризмге удур, тайбыны камгалаар дээш шинтирлиг туружун, мөлчүгделге удур хостаглга болгаш демократия дээш демисежин турар улустар-биле бодунуң эп-сеткил каттыштырылгазының дугайында медеглеп турар. Каяк-даа каттышпазының шимчээшкиниинии идепкейлиг кежигүнү болбушаан, Гренада бүгү-ле күрүнелер-биле харылзаларын хөгжүдерии даэш туружун турар. Социалистиг дем каттыштырылга чурттары-биле ыяк харылзаларын хөгжүдерии Гренада улуг ужур-дузалыг деп көрүп турар.

Чаа шимчээшкин ДЖУЭЛ партиязын ТК-зының Политбюрозунуң даргазы, Улусчу революстуг чазактың премьер-министри Морис Бишопка баштаткан Гренадаңың партия-чазак делегациязының Совет Эвилелинге албанның аянчоруу бистин чурттарывыстың аразында пайыралды болган калы ажылдажылганы быжыглаарынга бараан болуру чиэинииг чок.

Гренаданың дешилгелиг болгаш тонаткан хамаарышпас угланышкынны, оон Куба-биле болгаш социалистиг өске-даа чурттар-биле пайыралы Вашингтонуң калчаалыг ежөзенкылыын хайыыктырып турар. Чаартылгаларны үзер, революцияны базар дээш ТРЭ болган АКШ-тың өске-даа тускай албан черлери бүгү аргаларны ажыглап турар. Мурнунда диктатор турган Гейри Гренадаже халдап киреринге белеткенмишаан, Калифорнияда саттынакчы шеригlерни чыып турар. Ол чуртка удур күүлүг пропаганда кампаниязын чорудуп турар. Экономиканы бойладырын болган хоралакчы чорукта,... АКШ деткип, гренада удуртукчуларны олуруп чок кылырының оралдажышкынын каш удаа кылган.

Чоокку арткен хүннерде Сент-Джорджесте болган митингге Морис Бишоп чүвө чугаалаан, революстуг Гренаданың адрезинге кыжанышкын кылырын Каттышкан Штаттар сөкеатпайн турар деп онзалап демдеглээн. Серемчилелдиг чорукту быжыглаарынче, улусчу ополченьеиниң отрядтарынга киреринче, кандыг-даа үеде төрээн чуртунуң камгалалынга белеп болурунче чуртту чонун ол койбырган.

О. КОЛЕСНИКОВ.

Сент-Джорджес — Москва.

СТУДЕНТИЛЕРНИҢ „КҮШ-АЖЫЛЧЫ СЕМЕСТРИ“

Июньүң төчүүзүнде дээди өөредилге черлеринде кичээлдер доозулган болгаш студентилериниң чайгы дыштанылгазы эгелээн. Оңу канчаар эрттирерил? 800 муң оолдар болгаш кыстарга, барык алды студентиниң-ле бирээзинге ол айтырыг шиитпирлеттинген: олар чайны студентилериниң тудуг отрядтарының составынга эрттирерлер.

...1959 чылда Москва университединиң 339 студент-физиктери чайгы үеде чурттуң тудугларының бирээзинге ажылдаар деп шиитпирээн. Олар тудуг отрядтарынга каттышкан, администрация-биле көрээ чарып алган болгаш чайның төчүүзүнде элээн каш объектилерни ажыглалга киирерине белеткеп дужаган-нар. «Күш-ажылчы семестр» деп атты алган студентилерниң тудугжу шимчээшкини ынчаар төрүттүнген.

Бо хүннерде чурттуң ховулары болгаш тудуглары, заводтары болгаш фабрикалары ооң «аудиториялары» апарган. Чижээ, эрткен чылын ийи тонна погааларның, фруктуларның бирээзи-ле студентилерниң холдары-биле ажаап алдынган, чээрби тудугжунуң бирээзи-ле студентилер отрядтарының киржикчилеринден тургустунган.

Ол отрядтар аныяктарны чүүл-биле хаара тудуп турарыл? Аныяктарның хөй-ниитичи идепкейиниң илерээшкининиң ооң көрүп турар бис деп. Ленинградчы социолог Владимир Лисовский чугаалап турар. «Күш-ажылчы семестрге» студентилериниң киржилгезинин кол-ла чылдагаанны кайда-ла оларның күш-ажылы ниитилелге чугула болуп турарыл (бүтү харыының 50 хуузу), анаа киржиря. Ооң ыцай аян-чорук кылып, агаар бойдустуң анаа эвес онзагай байдалдарынга боттарын шеңээр деп романтиктиг бодалдар база оларда бар. Айтырыг салгаппарның 40 хуузу ынды харыынны берген.

Ынчаарга каникуляду канчаарыл? Студентилер дыштанын, келир өөредилге чылынга чаа күш кирип алыры чугула болгай?

Москваның күрүне университединиң алган түүнделерин көрээлиңер. Тудуг отрядтарында киржип турар студентилер өөредилге чылынын дүргүзүнда поликлиникага өскелерден үш катап эвээш барып турарлар — чайгы ажылдар кадыкшылды быжыглаар. Оларның студентилериниң профэвилелиниден материалдыг дуза дилээри ийи катап эвээш — отряд кежигүнүүң. Соңгу чүк районнарынга 45 ажыл хүнүнде ажыл төлевирип 700 хире рубль болуп турар.

Ол ышкаш тудуг отрядтарында киржип турар студентилерни дээди өөредилге черлерин дооскан соонда удуртукчу ажылга хөйүүлеп чалап турар—олар чүгле теоретиктиг билигнин чедип алган эвес, харын оны практика кырынга быжыглаан аныяктар болуур. Чижээ, Новосибирскиде студент Валерий Мотковкин чер: улуг тудугнуң програвы болуурун болгаш улуг тудуг эргелелиниң килдис удуртукчузу болуп ажылдаарын сүмелээн. Студентнин тудуг мастерине, килдистиң инженерине ажылдаар кылдыр хуваарны ам чаңчыл апарган.

Ынчангаш чамдык тудуг отрядынга киргерде, чаңгыс-ла кажының ажылдаар чери дээш оон беш чедир кижи конкурска киржип турары элдептиг эвес.

Студентилериниң тудугжу шимчээшкини доктаамал хөгжүп турар. «82-ги күш-ажылчы семестр» ооң мурнундагы күш-ажылчы 23 семестрлерден чүүл-биле ылгалып турарыл?

Студентилериниң баштайгы отрядтары дузалал ажылчын күжү болуп ажылдан тургулаан болгай. Бо хүннерде улам хөй студентилер